

Tomáš JELÍNEK, *Počátky skautingu v českých zemích*, Praha, Karolinum 2025, 329 s. ISBN 978-80-246-5754-7.

Historie mládežnických hnutí zůstává v Česku dosud spíše okrajovou záležitostí, zatímco v německé historiografii je tato tematika (tzv. *Jugendbewegung*) rozpracována a považována za klíčovou součást moderních dějin mládeže. Nová monografie Tomáše Jelínka představuje proto cennou výjimku, která přibližuje nejen počátky skautingu, ale též široce rozebírá počátky spolků věnujících se „výchově v přírodě“ na českém území do konce první republiky. Při mapování kořenů skautského hnutí se přitom dotýká i starších dějin, zejména vývoje v 19. století, ale stručně čtenáře seznamuje i například s vlivem J. A. Komenského.

Přínos knihy nepochybně spočívá ve zmapování různých organizací „skautského typu“, které ve sledovaném období působily na našem území. Podrobně se vedle toho českého věnuje i německému skautingu, ale nenechává stranou ani drobnější spolky židovské, polské, ruské či ukrajinské. Využívá přitom bohatý archivní materiál a zasazuje české prostředí do širších mezinárodních souvislostí vývoje skautského hnutí. Jedná se o ojedinělý počín, jelikož tímto či souvisejícími tématy se zatím zabývaly spíše různé absolventské práce bakalářské nebo diplomové. Vědecká monografie věnující se historii skautingu u nás dosud de facto neexistovala.

Knihy je rozdělena do tří kapitol, které sledují chronologickou posloupnost. Úvod je spíše faktograficky zaměřený. Tomáš Jelínek v něm mapuje dostupnost pramenů a literatury a podrobně objasňuje okolnosti vzniku skautských organizací a konceptu „výchovy v přírodě“. Čtenář se bohužel nedozvídá nic o metodologii autorova přístupu, jelikož úvod je spíše orientován na seznámení s tématem, což však u tohoto typu publikace není překvapením.

Následuje první kapitola věnovaná vývoji do první světové války. V jednotlivých podkapitolách se dočteme o počátcích různých organizací, které pracovaly se skautskými prvky, včetně zasazení do evropských souvislostí. Těžištěm jsou přitom německé spolky působící i v českém prostředí. Zde je patrná návaznost na autorovu disertační práci,¹ jejímž rozšířením recenzovaná monografie vznikla. Na několika stranách se však dočítáme i o židovském skautingu Blau Weiss, který je jinak v zásadě nezmapovanou problematikou.

Druhá kapitola je vedle ostatních kapitol nepoměrně krátká. Na pouhých osmi stranách autor líčí, co se odehrálo ve zkoumaných spolcích za první světové války.

Třetí kapitola se soustředí na pokračující vývoj „výchovy v přírodě“ a organizací skautského typu v meziválečném období. Pozornosti se dostává i organizacím YMCA a YWCA, katolickému skautingu a skautingu národnostních menšin. Jádrem však opět

¹ Tomáš JELÍNEK, „*Výchova v přírodě“ a německé mládežnické organizace skautského typu v českých zemích*, Disertační práce, FTVS UK, Praha 2013.

spočívá v německých mládežnických organizacích a jejich pokračovateli. Tyto pasáže jsou zpracované do nejmenších podrobností, jakých je možné dosáhnout s omezeně dochovanými prameny.

Závěr je stručným zopakováním hlavních myšlenek knihy, což efektivně uvádí jinak velmi podrobné líčení událostí do širšího kontextu a pomáhá celkovému usazení textu.

Ačkoli Tomáš Jelínek je v Junáku osobně zainteresován, daří se mu vůči předmětu bádání zachovávat nezájatost. Určitá neobratnost je patrná v úvodu, kde jsou bez časového zařazení popsány reálie z oddílového života, což vede k lehké generalizaci. Autorův styl je jinak velmi věcný, a z podrobných citací pramenů prosvítá jeho archivářská praxe. Ačkoli je téma zpracováno vyčerpávajícím způsobem, někdy přílišná podrobnost ubírá na čitelnosti. Čtenář se může cítit zahlcen jmény členů rady, přesnými účely založení jednotlivých spolků, či informacemi o tom, kde daný subjekt získával finanční prostředky (viz s. 283). Tyto údaje jsou prezentovány bez hlubší interpretace, a jejich zařazení tak postrádá širší kontext a význam.

Nejvýraznějším nedostatkem publikace je však místy nedůsledná práce se zdroji. Ačkoli autor nepochybně prostudoval velice objemné množství pramenů a literatury a kniha je protkána bohatým poznámkovým aparátem, v některých pasážích chybí dostatečná podpora pro tvrzení citovanými prameny.² Je to zvláště škoda, neboť prezentované výstupy jsou skutečně informačně cenné a v některých ohledech i objevné. Tomáš Jelínek se v úvodu zamýšlí nad stavem dochovaných pramenů a je si vědom tendenčnosti nebo jiných nedostatků v relevantní literatuře. Přesto však některé publikace až z třicátých či z šedesátých let dvacátého století používá vedle současné literatury bez zjevného logického zdůvodnění, což oslabuje vědeckou kredibilitu některých tvrzení. V seznamu použitých pramenů a literatury chybí některé zdroje, na něž se odkazuje v poznámkovém aparátu, ať už je to populárně-naučná kniha *250 miliónů skautů*³ či celá periodika *Národní politika* a *Učitelé noviny* (jež cituje opakovaně) nebo Knihovna Náprstkova muzea.

Tyto nedostatky jsou však malou skvrnou na jinak informačně velmi hodnotné monografii. K pozitivním aspektům lze přičíst přítomnost jmenného rejstříku, seznam zkratk a obrázky, jež vhodně doplňují text. Velmi přínosné jsou i medailonky osob v poznámkovém aparátu.

Kniha Tomáše Jelínka *Počátky skautingu v českých zemích* je cenným příspěvkem k dějinám českého skautingu, který nejenže mapuje jeho vznik a raný vývoj, ale také zasazuje

2 Příkladem může být anekdota na straně 45 o skautce, která šla koupit náradí, jež pochází z: V. PROCHÁZKOVÁ, *Rozhovor s Vlastou Koseovou-Štěpánovou o počátcích dívčího skautingu*, časopis *Vlasta*, Příloha kmenových novin *Oldskautů*, Praha 2006, s. 2.

3 László NAGY, *250 miliónů skautů*, Praha 1999.

tento fenomén do širšího kulturního a sociálního kontextu. Monografie nepochybně obohacuje současnou historiografii a nabízí důležitý základ pro další badatelské směřování.

Mgr. Radka Süssová

Ústav historických věd, Fakulta filozofická,

Univerzita Pardubice

radka.sussova@upce.cz

ORCID: 0009-0002-8329-4384